

УПОРЯДНИКИ:

Вербенський Михайло Георгійович – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор ДНДІ МВС України;

Криволапчук Володимир Олексійович – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, перший заступник директора ДНДІ МВС України;

Опришко Ігор Віталійович – кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, заступник директора ДНДІ МВС України;

Смерницький Дем'ян Вікторович – доктор юридичних наук, старший дослідник, заступник директора ДНДІ МВС України;

Федотова Ганна Валеріївна – доктор юридичних наук, професор, начальник науково-організаційного відділу ДНДІ МВС України;

Кулик Олександр Георгійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач НДЛ кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності ДНДІ МВС України;

Рядінська Валерія Олександрівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач НДЛ проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства ДНДІ МВС України;

Остапович Володимир Петрович – доктор психологічних наук, старший дослідник, завідувач НДЛ психологічного забезпечення ДНДІ МВС України;

Процик Любов Сергіївна – кандидат психологічних наук, науковий співробітник, голова Ради молодих вчених ДНДІ МВС України;

Филь Світлана Петрівна – кандидат юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник ДНДІ МВС України;

Бурбій Анастасія Вікторівна – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник ДНДІ МВС України;

Скоробагатько Оксана Володимирівна – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник ДНДІ МВС України;

Мацько Віта Андріївна – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник ДНДІ МВС України;

Копотун Ігор Миколайович – доктор юридичних наук, професор, проректор з міжнародних зв'язків Академії ГУСПОЛ (Чеська Республіка), віце-президент Європейського інституту післядипломної освіти (Словацька Республіка);

Юрчишин Оксана Ярославівна – кандидат технічних наук, доцент, директор департаменту інновацій та трансферу технологій НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»;

Менджул Марія Василівна – доктор юридичних наук, професор, заступник декана юридичного факультету з наукової роботи Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»;

Губеладзе Ірина Гурамівна – доктор психологічних наук, старший дослідник, завідувач лабораторії психології мас і спільнот Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, Президент Асоціації політичних психологів України, голова Ради молодих вчених НАПН України.

А43 Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану: *збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди відзначення Дня науки - 2022 в Україні* (м. Київ, 24 травня 2022 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2022. 414 с.

Матеріали викладено в авторській редакції з незначною коректурою.

Відповідальність за їх якість, достовірність, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та інформацію для службового користування, несуть автори.

Пономаренко Я. С.

Психологічний огляд ригідності під час прийняття рішень в екстремальній практиці поліціювання.....188

Супрун Д. М., Супрун М. О.

Діяльність академіка В. М. Синьова зі створення закладів освіти для дітей з розладами аутичного спектру в Україні (наприкінці 90-х років ХХ ст.)191

Khmliar R. O.

Development of the serviceman's mental stability for the completion of military tasks.....194

Секція 4:

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬСТВА

Апальков В. В.

«Ідеальний» полон.....197

Білюченко Ю. М.

Психологічні передумови розвитку ірраціональних переконань у підлітків.....201

Бойко-Бузиль Ю. Ю.

Психологічний зміст феномену «травма війни».....204

Захаренко Л. М.

Дотримуйтесь інформаційної гігієни!.....208

Котелевець А. М.

Дослідження соціальної активності молоді під час війни – психологічний аспект.....212

Нестеренко Н. В.

Психологічна готовність військовослужбовців до діяльності в екстремальних умовах.....214

Остапович І. П.

Деякі аспекти роботи з дітьми-переселенцями.....217

Пампура І. І., П'янківська Л. В.

Особливості надання психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам.....220

Пахомов І. В.

Діагностика сформованості православних цінностей засуджених223

Процик Л. С.

Особливості надання психологічної допомоги під час переживання втрати.....226

Сипіта О. В., Євтушенко І. В.

Резильєнтність як основа витривалого суспільства в умовах війни.....229

Суліцький В. В.

Психологічне забезпечення та супроводження діяльності персоналу установ виконання покарань і слідчих ізоляторів.....234

Титар О.В.

Травма війни та філософсько-психологічні проблеми сучасності.....237

Хміляр О. Ф.

Страх під час війни та його наслідки.....239

Шопіна І. М.

Формування предмета військового права та права національної безпеки.....242

Якуба Л. С.

Психолого-педагогічна підтримка дітей з інтелектуальними порушеннями та їх батьків під час війни.....245

Ярема Н. Ю.

Місце арттерапевтичного методу у наданні психологічної допомоги в умовах воєнного часу248

*Суліцький В. В.,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
Інститут людини Київського університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ*

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СУПРОВОДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ І СЛІДЧИХ ІЗОЛЯТОРІВ

Одним із головних досягнень останніх років щодо реформування психологічної служби є той факт, що у штатний розклад установ виконання покарань і слідчих ізоляторів (далі – УВП і СІЗО) введена посада психолога із роботи з особовим складом. Це обумовлено тим, що персонал цих установ працює в тяжких умовах із високим ризиком небезпеки, постійно перебуває в стресових ситуаціях, відчуває психоемоційну напругу, підпадає під негативний вплив середовища засуджених, з часом відчуває на собі прояви професійної деформації та психоемоційного вигорання. Таким чином, особовий склад, який працює з засудженими, потребує психологічної допомоги не менше, ніж самі засуджені.

Працівники УВП і СІЗО наділені законодавством держави певними повноваженнями та владою над особами, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, та залежать від їх професійності, людяності, моральних якостей тощо. Персонал пенітенціарних закладів повинен бути взірцем у будь-яких випадках. Як свідчить практика, одним із дієвих засобів впливу на засуджених є «особистісний приклад». Саме він спонукає засуджених до переусвідомлення власного ставлення до кримінального правопорушення або злочину і його наслідків, строку покарання та жертви. Ці процеси формують готовність засудженого до щирого каяття, а з часом і завдяки комплексній роботі всіх працівників пенітенціарної установи каяття стає усвідомленим. Треба зазначити, що ми розглядаємо щире усвідомлене каяття, як складову частину виправлення засудженого з його подальшою ресоціалізацією та соціалізацією.

Таким чином, працівники установ виконання покарань і слідчих ізоляторів повинні бути психологічно готовими до роботи з засудженими та мати певні знання, навички й уміння, щоб самостійно запобігати психоемоційному вигоранню та професійній деформації. Цьому буде сприяти, як зазначалося вище, комплексний підхід, а саме, психологічне супроводження та забезпечення процесів виконання покарань

Психологічне супроводження та забезпечення процесів виконання покарання – це вид професійної діяльності психолога, спрямований на роботу з особовим складом пенітенціарного закладу, який передбачає комплекс заходів із забезпечення науково-методичними та практичними рекомендаціями щодо роботи з різними категоріями засуджених у межах виконання ними посадових обов'язків і профілактику та попередження негативного впливу специфічних умов праці на психіку персоналу УВП і СІЗО та запобігання проявів професійної деформації та психоемоційного вигорання.

З одного боку, ми не можемо відокремлювати поняття «психологічне забезпечення» та «психологічне супроводження» з позицій практичної діяльності пенітенціарного психолога. Вони взаємообумовлені та взаємопов'язані між собою і спрямовані на виконання встановленого судом покарання, як головної мети пенітенціарних установ. Але, ці поняття, з

другого боку, мають свої специфічні завдання та можуть бути розмежуванні з позиції конструктивної психології, як науки. А саме, ми поділяємо діяльність пенітенціарного психолога з персоналом на чотири основні напрями:

психологічне забезпечення роботи особового складу з засудженими (методичні рекомендації, консультації, навчання тощо);

психологічне забезпечення роботи із особовим складом (методичні рекомендації, навчання тощо);

психологічне супроводження працівників УВП і СІЗО (індивідуальна та групова психопрофілактична робота тощо);

психологічне супроводження роботи працівників пенітенціарних закладів із засудженими (моделювання, прогнозування, моніторинг і оцінка діяльності та її результатів тощо).

Розглянемо більш детально ці напрями роботи.

Психологічне забезпечення роботи особового складу з засудженими – це комплекс заходів, спрямованих на розробку, опробування та впровадження методичних рекомендацій щодо роботи з різними категоріями засуджених у процесі виконання покарань з метою приведення їх до щирого усвідомленого каяття, виправлення та ресоціалізації, навчання особового складу основам пенітенціарної психології; дій персоналу у різних надзвичайних службових ситуаціях тощо.

Психологічне забезпечення включає, наприклад, такі методичні рекомендації:

- аналіз морально-психологічної серед засуджених;
- робота з засудженими, які відмовляються від вживання їжі;
- профілактика самогубств серед засуджених;
- робота з засудженими, які відбувають покарання в дисциплінарному ізоляторі або приміщення камерного типу;
- робота з засудженими, які перебувають в дільниці посиленого контролю;
- робота з новоприбулими засудженими;
- комплекс матеріалів для занять з особовим складом у школі психолого-педагогічної майстерності;
- робота з різними категоріями засуджених, які перебувають на профілактичному обліку в установі;
- робота з засудженими, що беруть участь у програмах диференційованого соціально-виховного впливу тощо.

Психологічне забезпечення роботи із особовим складом – діяльність із науково-методичного забезпечення, що спрямована на: психологічний професійний відбір кандидатів на роботу в пенітенціарні заклади; комплектування відділів і служб; підбір чергових змін і караулів для несення служби; аналіз морально-психологічної обстановки серед працівників; роботу з кандидатами на вищі посади; допуск до поводження зі зброєю; форми, методи, зміст індивідуальної, групової психопрофілактичної та психодіагностичної роботи з персоналом УВП і СІЗО; профілактику негативних наслідків специфічної професійної діяльності в місцях позбавлення волі на особистість працівника.

Психологічне супроводження працівників УВП і СІЗО – це вид професійної діяльності психолога, спрямований на попередження негативних наслідків для психіки персоналу особливостей специфічної професійної діяльності у місцях позбавлення волі,

професійної деформації, психоемоційного вигорання, посттравматичних станів, проблем особистісного характеру тощо.

Психологічне супроводження особового складу включає:

- психодіагностичну роботу;
- заняття в системі спеціальної та службової підготовки;
- психоконсультативну роботу;
- психокорекційну роботу;
- проведення психологічних тренінгів, майстер-класів тощо;
- інформаційну та практичну допомогу.

Психологічне супроводження роботи працівників пенітенціарних закладів із засудженими – це комплекс заходів, спрямованих на моніторинг, аналіз і оцінку діяльності персоналу пенітенціарних закладів з особами, які перебувають у місцях позбавлення волі; моделювання та прогнозування вірогідних ситуацій, обумовлених специфічними ізольованими умовами, наслідків проведених і запланованих заходів в УВП і СІЗО та їх результатів.

Профілактика під час психологічного супроводження роботи працівників пенітенціарних закладів із засудженими – це комплекс заходів, спрямованих на недопущення умов, обставин, причин і чинників, які сприяють виникненню надзвичайних ситуацій (подій) у середовищі засуджених, і передбачають розробку та впровадження в практичну діяльність персоналу ВК і СІЗО посадових обов'язків, що включають алгоритм дій кожного з них на займаній посаді та механізм взаємодії між працівниками різних відділів на будь-який випадок. Наприклад: «Профілактична робота персоналу ВК і СІЗО щодо недопущення відмов від вживання їжі засудженими» або «Профілактика самогубств серед засуджених у пенітенціарних закладах».

Попередження під час психологічного супроводження роботи працівників пенітенціарних закладів із засудженими – це комплекс дій кожного працівника пенітенціарного закладу на випадок виникнення надзвичайних подій в УВП чи СІЗО. Наприклад: «Алгоритм дій персоналу під час суїцидальної спроби засудженого» або «Медико-психологічні особливості дій особового складу пенітенціарних закладів у надзвичайних ситуаціях».

Попередження під час психологічного супроводження включає:

- психологічне втручання;
- психологічну допомогу;
- роботу з кризовими психологічними станами;
- подальшу психологічну підтримку (спостереження та психологічне супроводження).

Таким чином, запропонована організація роботи пенітенціарних психологів із персоналом установ виконання покарань і слідчих ізоляторів:

охоплює усі сфери життєдіяльності кримінально-виконавчої служби;

спрямована на науково-методичне психологічне забезпечення службових обов'язків із виконання встановлених судом покарань щодо осіб, які засуджені до позбавлення волі пов'язаного з ізоляцією від суспільства;

сприяє збереженню психічного здоров'я персоналу пенітенціарних установ.